

15 HAZİRAN
ULUSLARARASI YAŞLILARA YÖNELİK İSTİSMARI ÖNLEME
KONUSUNDA FARKINDALIK GÜNÜ

Dünya nüfusu her geçen yıl yaşlanmaktadır. İkibinonbeş yılında her sekiz kişiden birisi 60 yaş ve üzeri iken, bu sayının 2030 yılında her altı kişiden biri olacağı öngörülmektedir.¹ Yaşlanma, 21. yüzyılın en önemli sosyal değişimi olarak görülmektedir ve çalışma hayatı, ekonomi, barınma, ulaşım ve sosyal korunma gibi hizmetlere erişim, aile yapısı ve nesiller arası bağlar gibi toplumun birçok alanında etkilerini gösterir.²

Yaşlı istismarı, "yaşlı bir kişinin, kendini güvende hissettiği herhangi bir ilişki esnasında ortaya çıkan, tek veya tekrarlanan bir hareket veya uygun eylem eksikliği sonucunda zarar görmesi" olarak tanımlanır.³ Yaşlı istismarını önlemek için halk sağlığı bakış açısıyla atılacak ilk adım yaşlı istismarının ne sıklıkla görüldüğünün ortaya konulmasıdır.⁴ Küresel olarak yaşlı istismarı görülme sıklığını ortaya koyan konuyla ilgili 28 ülkeden, 38554 makalenin değerlendirildiği bir çalışmada, her 6 yaşlıdan birinin (%15,7) istismara maruz kaldığı ortaya konmuştur.⁵ Bakım evlerinde kalan yaşlılar için bu düzey daha fazladır.

Yaşlı istismarı için risk faktörü olan başlıklara baktığımızda, bireysel risk faktörleri arasında istismara maruz kalan yaşlının fiziksel ve akıl sağlığı önde gelmektedir. Ayrıca, kadın olmak bazı kültürlerde ihmal ve finansal istismara maruz kalma riskini artırmaktadır. Fiziksel ve mental kapasitenin azalması, aile bireylerinin ve arkadaşların azalması ile beraber ortaya çıkan sosyal izolasyon da istismar riskini artırmaktadır. Sosyo-kültürel risk faktörlerine baktığımızda, yaşlıların güçsüz, bağımlı olarak kabul edilmesi, nesiller arası ilişkilerin bozulması, miras konuları, bakım için gerekli finansmanın sağlanamaması sayılabilir. Bakım evleri gibi kurumlarda çalışanların konu ile ilgili eğitimlerinin düşük olması, fiziksel imkanların yetersiz olması, kurumun, bireyin menfaatlerinin önüne geçen politikaların bulunması istismarı artıran risk faktörleri arasında sayılabilir.⁶

Yaşlı istismarının bireyler ve toplum için ciddi sonuçlara sebep olacağı ortadadır. Yaralanmalar ve uzun dönem etkili olabilen psikiyatrik hastalıkların yanında, bakım evlerine yatış düzeylerinde artış, acil sağlık hizmetlerinin ve hastaneye yatışın, son olarak da ölümlerin artmasına sebep olmaktadır.

Yaşlı istismarının önlenmesi ile ilgili üye ülkelere rehberlik etmek amaçlı uluslararası kuruluşların adımları olmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin bir çok maddesi için yaşlanan nüfusa ve yaşlı istismarına yönelik alınacak önlemler önem taşımaktadır. Yoksulluğa son verilmesi, tüm yaşlarda bireylerin sağlıklı olmalarının sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, ülke içinde ve uluslararası alanda eşitsizliklerin azaltılması gibi

¹ United Nations, World Population Prospects: the 2015 Revision (2015).

² United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). World Population Ageing 2015 (ST/ESA/SER.A/390).

³ WHO, Ageing and Life Course, Elder Abuse, What is Elder Abuse? World Health Organization, 2018 [internet] http://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/en/ Erişim: 12.06.2018.

⁴ WHO. World report on violence and health. World Health Organization, Geneva; 2002.

⁵ Yon, Yongjie et al. Elder abuse prevalence in community settings: a systematic review and meta-analysis, The Lancet Global Health Volume 5 , Issue 2 , e147 - e156

⁶ WHO, Socio-cultural risk factors, prevention [internet] <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/elder-abuse> Erişim: 12.06.2018.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-224

başlıkların tümünde yaşlı istismarının önlenmesi önemli bir konumdur ve her geçen yıl yaşlı nüfusunun artmasıyla beraber daha da önemli duruma gelecektir.⁷

Yaşlı istismarını önlemek ve etkilerini azaltmayı hedefleyen birçok strateji geliştirilmiştir.

- ✓ Farkındalık artırma çalışmaları,
- ✓ Okul tabanlı nesiller arası programlar,
- ✓ Yaşlılara hizmet sunan çalışanların eğitimi ve desteklenmesi,
- ✓ Bakım hizmetlerinin standartlarının geliştirilmesi,
- ✓ İstismarın ilgili kurumlara bildirimi,
- ✓ Destek gruplarının oluşturulması,
- ✓ İstismara uğrayan yaşlılar için acil durumlarda sığınabilecekleri güvenli kurumların oluşturulması,
- ✓ özellikle gelişmiş ülkelerde uygulanmaya başlanmış yöntemler arasında sayılabilir.⁶

Bu önlemlerin alınabilmesi için atılacak adımlara karar verilmesi için oluşturulacak komisyonlar özellikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Finansal yardımların yapılması, barınma desteğinin oluşturulması, halkın eğitimi ve farkındalığın artırılması, istismara uğrayan yaşlıların tespiti, tedavi ve rehabilitasyonunun sağlanması ilk yapılması gereken müdahalelerdir.

Birleşmiş Milletler'in 19 Aralık 2011 tarihli Genel Meclisi'nde aldığı kararla her yıl 15 Haziran Tarihi, Uluslararası Yaşlılara Yönelik İstismarı Önleme Konusunda Farkındalık Günü olarak kabul edilmiştir. Bu günde, tüm dünya yaşlılara yapılan istismara karşı duruşunu ortaya koymaktadır. Sağlıklı yaşlanmanın desteklenmesi ve yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayacak önlemlerin alınması ile, yaşlıların hak ettikleri değeri elde ederek, sağlıklı bir şekilde yaşamaları mümkün kılınacaktır.⁸

⁷ UN, Sustainable Development Goals, 2015 [internet]

<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> Erişim: 12.06.2018.

⁸ WHO, Global Strategy and Action Plan on Ageing and Health, Geneva, 2017, License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.